

Vaszary János (1867-1939)

Dáliák (Nagy virágcsendélet)

Olaj, vászon, 84,5x65,5 cm

Jelezve jobbra fent: Vaszary J.

Irodalom:

- Rabinovszky Máriusz: Vaszary János, Magyar Művészet, 1930. 3. szám, 125-133. oldal
- Haulisch Lenke: Vaszary, Budapest, 1978.
- Mezei Ottó: Vaszary János és/vagy az új reneszánsz, Budapest, 1998.

Kiállítás:

- Szinyei Merse Pál Társaság harmadik kiállítása, Ernst Múzeum CXVI. 1931 január. Katalógus szám: 113.
- UME kiállítása, Nemzeti Szalon, 1931 február. Katalógus szám: 122.
- Vaszary János kiállítása, Ernst Múzeum CLXV. 1937. Katalógus szám: 26.
- Vaszary János emlékkiállítás, Gróf Almásy-Teleki Éva Művészeti Intézete, 1940. március 3 - 17. Katalógus szám: 154.

Vaszary János sohasem örvendett zavartalan közkedveltségnek. Talán mert rendkívül autonom, kompromisszumokra nem hajló személyiség volt, olyan ember és olyan festő, aki csak legbelsőbb meggyőződésére hallgatott. Művészetében a magas fokú intellektus mélyen érző lélekkel és ragyogó ízléssel párosulva hozta létre életművét.

Vaszary mindent megtett, hogy a művészetéről vallott nézetei, festészetének elméleti háttere bárki számára elérhetővé váljék. Tiszteletreméltó rendszerességgel publikált kiállításkritikákat, párizsi, római, velencei utibeszámolókat, írt tisztán művészetelméleti fejtegetéseket és nem utolsósorban tanított. Ameddig hagyták. Íme néhány példértékű megállapítása:

“Új elemek próbálkoznak csatlakozni a kép értelmezéséhez, melyek kitágítják, esetleg megváltoztatják határait. Nagyon könnyen lehetséges, hogy elérkeztünk a festészetben ahhoz a zeneiséghez, midőn nem kérdezzük többé a dolgoknak értelmét és benső jelentőségét, hanem gyönyörködünk az adott formák és színek egymáshoz való viszonyának akkordjában, melyek ott helyezkednek el, ahol a szemnek jól esik, és nem ott, ahol racionális és jelent valamit.”

“Megállapítható, hogy mindazon művészi törekvések, melyekről lehet és érdemes beszélni, egyenes irányban az absztrakció felé haladnak. Ez a magyarázata annak, hogy az élettől sok helyütt eltávolodás történt, mert a kép egyszerűen szimbólum lett a művész számára.”

Az idézett szemelvények kiválóan rávilágítanak Vaszary utolsó, 1925-től datált fehér korszakának eszmei hátterére, amelynek első éveiben, 1928-29 körül keletkezhetett a jelen

aukción szereplő *Dáliák* is. Magyar Művészetbeli tanulmányában Rabinovszky Máriusz a következőképpen jellemezte az új stílust: “széles egyirányú foltok csoportjai, áttetsző fehér alappal; alla prima festés, végletesen; világos síkok, melyekből egy-egy sötéten ragyogó folt vagy folt-csoport kiharsonázik; a már-már ernyedő dinamika csodálatosan felfrissül, lendületesebb, szabadabb, feszültebb mint valaha. Minden ecsetvonás vág és helyén van, minden szín érvényesül. Csodálatos takarékoság az eszközökben.(...) Bőség, harsogás, pompázás kifejezése: minimális anyaggal. Érezni az öntudatos bizalmat, mellyel a mester útjára bocsátja ecsetjét; az eljárás nem probléma, az élmény szabadon törhet elő.”

Vaszary pályája elejétől, kisebb-nagyobb gyakorissággal festett virágcsendéleteket, a legtöbb ilyen témájú alkotása mégis életének utolsó másfél évtizedében született. Kiállításai katalógusaiban lépten nyomon ilyen címekkel találkozunk: *Virágok, Peóniák, Virágok az ablakban, Virágcsendélet, Virágcsendélet részüsttel, Krizantémok, Pünkösdi rózsák* - és több alkalommal is - *Dáliák*. A virágcsendélet, mely látszólag figuratív képtéma kiválóan alkalmas az abszolút festészet (Vaszary kifejezése), gyakorlására, ami, ugyancsak a festő szavaival élve, nem más, mint: tisztán a színek, fény, vonalak és formák, mint a képfelület optikai szépségének másutt nem tapasztalható összecsengése.

Vaszaryról publikált monográfiájában Haulisch Lenke azt a virágcsendéletet publikálja *Dáliák* címmel, amelyik miután az 1928-as Velencei biennálén szerepelt, a római Galleria Nazionale d'Arte Moderna gyűjteménybe került. A kép a későbbi *Dáliák* első változatának tekinthető. Mérete: 78 x 66 cm., valamivel kisebb, mint az 1940-es hagyatéki kiállításon 154. sorszámmal bemutatott azonos című társáé. Utóbbi, mint özv. Vaszary Jánosné tulajdonát (84 x 64 cm., jelezve jobbra fent: Vaszary J.) eladóként jelzi a kiállítás katalógusa, feltételezhető tehát, hogy a kép ekkor jutott egy új tulajdonos birtokába.

Ennyi idézet után, befejezésül, legyen a szó Petrovics Eleké, aki az 1940-es emlékkiállítás katalógusában talán a legmélyebb beleérzéssel szólott kiemelkedő kortársáról: Szellemének utolsó óráig megmaradt elevensége, lelkének soha ki nem hamvadt tüze, kezének mindvégig megtartott könnyűsége vigasztaló bizonyosság volt arra, hogy az öregség és ifjúság kérdését nem az anyakönyv dönti el, hanem annak az anyagi és testi energiának mennyisége, melyet Istentől kaptunk.

Vaszary János rendkívül színes és dinamikus festészetének utolsó másfél évtizedében pompázó virágcsendéletek hosszú sora született. A kolorista lelkesültsége ez a virágsszeretet.

A tüzes színek rajongójáé - fogalmaz Petrovics Elek. *Dáliák* című képén a rubinpirosak, a smaragdzöldek, a rá oly jellemző akvamarinkékek és topázárgák vastagon felvitt festékfoltjai elsöprő lendülettel lobbantják lángra a vásznat.

B.J.